

*Professionellt samtalsledarskap
Inkluderande kommunikationspedagogik i
teori och praktik*

Fil. Dr. Désirée von Ahlefeld Nisser
Maj 2024

Vem är jag?

- Docent och lektor i pedagogik vid Högskolan Dalarna.
- Fil.Dr. i specialpedagogik.
- Specialpedagog.
- Mellanstadielärare.
- dva@du.se
- desireevonahlefeldnisser@gmail.com

Professionella
pedagogiska samtal
för en inkluderande
skolkultur

DÉSIRÉE VON AHLEFELD NISSER

Studentlitteratur

Specialpedagogik,
pluralism och
sociala utvägar

i gymnasieskolans
verksamheter

Om ideologi, teori och praktik
i dåtid, nutid och framtid

Rolf Helldin

Désirée von Ahlefeldt Nisser
Inga-Lill Mattsson
Joacim Ramberg
Jude Tah

Studentlitteratur

Syfte

Att beskriva vad en inkluderande kommunikationspedagogisk ansats innebär, både teoretisk och praktiskt.

Professionellt samtalsledarskap

- Innebär en förståelse för *vad* det vill säga att leda kollegiala lärandesamtal.
- Innebär en medvetenhet om att samtal kan ledas på ett inkluderande, men även exkluderande sätt.
- Innebär en medvetenhet om *hur* samtal leds på ett sätt som främjar allas delaktighet, respekt för olika sätt att förstå och en förmåga att utmana det för-givet-tagna på ett inlyssnande och respektfullt sätt.

Samtalsledarens uppdrag

- ...är att leda kollegiala samtal med fokus på **lärares lärande**.
- ...innebär att tillsammans med andra utforska den egna förståelsen om lärande och undervisning, låta den utmanas för att därigenom fördjupa, förändra och/eller bredda sin förståelse.

Samtalsledarskap i Specialpedagogik för lärande

- Processrelaterat.
- Det sker någonting i **samspel** med andra och det sker något **över tid**.
- Pedagogiska/didaktiska frågor är i fokus.

Inkluderande kommunikationspedagogik

- En teoretisk ansats som väver samman praktik och teori. Därmed blir det ett **förhållningssätt** med demokratiska och etiska ideal.
- Teori och praktik förstås som tätt sammanflätade.
- Erfarenheter och teoretiska förklaringsmodeller i ständig växelverkan.

Inkluderande kommunikationspedagogik - teoretiska utgångspunkter

- Paulo Freire: dialogpedagogik och talet om den kompetenta människan (Freire 1972, 2021 – *De förtrycktas pedagogik*).
- Jürgen Habermas: diskursetik (Habermas 1981 - *Teori om det kommunikativa handlandet*).
- Seyla Benhabib: kommunikativ etik (Benhabib, 1992 – Autonomi och gemenskap: Kommunikativ etik, feminism och postmodernism)
- Jonna Bornemark: talet om förundran, icke-vetande och omdöme (Bornemark, 2018 - Det mätbaras renässans. En uppgörelse med pedanternas världsherravälde).

Människosyn - Den kompetenta människan (Freire)

Föreställningen om den kompetenta människan skapar behov av kommunikation för gemensamt kunskapande.

Att starta i den Andres erfarenheter.

Att förstå det den Andre förstår.

Frigörande samtal – kunskapande samtal

Habermas diskursetik

Tre giltighetsanspråk

Att genomföra samtalet på ett

- **rätt** sätt (Var och en har rätt att lägga fram sin uppfattning, förståelse. Var och en har rätt till sin bild, sin "sanning").
- **riktigt** sätt (Riktigt enligt den norm som råder i kontexten. Att tala på ett sätt så det blir begripligt för alla).
- **uppriktigt** sätt (Att det som yttras är menat så som det yttras. Att våga framföra det man vill).

Hur kan samtalsledarrollen i ett sammanhang av kollegialt lärande förstås i relation till inkluderande kommunikationspedagogik ?

- *Tilltro* till den Andre.
- Förhållningssätt: *Alla* har något att berätta.
- Ansvarar för samtalssituationen – att skapa **förutsättningar** för att samtalet ska kunna genomföras på ett så inkluderande sätt som möjligt.

Vad innebär ansatsen för förmågan att föra professionella samtal om lärande och undervisning?

- Medveten om att samtal kan ledas på ett inkluderande men också exkluderande sätt.
- Medveten om att vi kan uppfatta samtal och händelser på olika sätt.
- Medveten om vikten av tillit och empati.
- Förstå vad det vill säga att leda samtal på ett så inkluderande sätt som möjligt.

Vad innebär ansatsen för förmågan att föra professionella samtal om lärande och undervisning?

- Börja i den *Andres* berättelse. Berätta...,
- Lyssna och respektera. Värdera inte.
- Ställa nyfikna frågor.
- Modigöra (empowerment).
- Utmana och låta sig utmanas.
- Våga att inte veta.
- Våga använda sitt omdöme.

Inkluderande kommunikationspedagogik – ett förhållningssätt

Proceduren för samtalet är det viktiga.

Inledningsvis: Att kommunicera giltighetsanspråken.

Hur samtalar vi med varandra?

Förstår vi varandra?

Är samtalsklimatet tillåtande?

Hur går vi till väga när vi ska komma överens?

Hur vet vi att vi är överens?

Avslutningsvis: Att pröva giltighetsanspråken.

Fundamentet är etiskt och demokratiskt.

Lärare/pedagog – en mellanmänsklig yrkeskategori (Bornemark, 2018)

Samtal är situationsunika.

De går inte att mäta effektiviteten av samtal med tvärsäkra modeller.

Det är inte samtalsmodellen som gör dig till en god samtalsledare utan ditt förhållningssätt.

Professionellt, pedagogiskt samtal

Ett samtal som leds på ett så *inkluderande* sätt som möjligt. Kännetecknas av ett *tillitsfullt* och *empatiskt* förhållningssätt samt en förmåga att *lyssna* och värna om allas *delaktighet*. Genomförs på ett sådant sätt att alla ges möjlighet att uttrycka sina olika erfarenheter och upplevelser. Skilda förståelser och uppfattningar respekteras men kan utmanas.

(Ahlefeld Nisser, 2021)

Referenser och lästips

- von Ahlefeld Nisser, D. (2009). *Vad kommunikation vill säga – en iscensättande studie om specialpedagogers yrkesroll och kunskapande samtal*. Stockholm: Universitetservice.
- von Ahlefeld Nisser, D. (2014). Specialpedagogers och speciallärares olika roller och uppdrag – skilda föreställningar möts och möter en pedagogisk praktik. *Nordic Studies in Education*, 34, 246-264.
- von Ahlefeld Nisser, D. (2017). Can Collaborative Consultation, based on Communicative Theory, Promote an Inclusive School Culture? *Issues in Educational Research*.
- von Ahlefeld Nisser, D. (2021). *Professionella pedagogiska samtal för en inkluderande skolkultur*. Lund: Studentlitteratur.
- von Ahlefeld Nisser, D. & Olsson, M. (2019). Förändringsprocesser i förskola och skola belyst genom ett implementeringsperspektiv. *Utbildning och Lärande* 12(1), s. 874-891.
- Bjørndal, C. R. P. (2017). *Konstruktiva stödsamtal. Perspektiv och redskap vid handledning, rådgivning, mentorskap och coaching*. Stockholm: Liber.
- Blossing, U. & Wennergren, A-C. (2019). *Kollegialt lärande. Resan mot framtidens skola*. Lund: Studentlitteratur.
- Bornemark, J. (2018). *Det omätbaras renässans. En uppgörelse med pedanternas världsherravälde*. Stockholm: Volante.
- Cederberg – Scheike, A. (2016). *Handledning för kollegialt lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Freire, P. (1972, 2021). *De förtrycktas pedagogik*. Stockholm: Trinambai.

Referenser och lästips

- Habermas, J. (1981/1995). *Theorie des Kommunikativen Handelns*. Band 1. Frankfurt am Main: Suhrkamp Verlag.
- Hwang, P. & Nilsson, B. *Grupp-psykologi. För skola, arbetsliv och fritid*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Killén, K. (2009). *Professionell utveckling och handledning – ett yrkesövergripande perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Langelotz, L. (2014). *Vad gör en skicklig lärare? En studie om kollegial handledning som utvecklingspraktik*. [What 'make(s)' a good teacher? A study of peer group mentoring as a practice of professional development.] PhD Diss, Göteborg: Göteborgs universitet.
- Mollberger Hedqvist, G. & Sahlin, B. (2016). *Bildning i utbildningens tid*. Frisyrstrar Förlag.
- Rautalinko, E. (2019). *Samtalsfärdigheter – stöd, vägledning och ledarskap*. Stockholm: Liber.
- Rökenes, O., H. & Hanssen, P-H. (2012). *Bära eller brista. Kommunikation och relationer i arbete med människor*. Malmö: Gleerups.
- Sundqvist, C. (2012). *Perspektivmöten i skola och handledning. Lärares tankar om specialpedagogisk handledning*. Åbo: Åbo Akademi.
- Sundqvist, C. (2021). *Den samarbetande läraren. Lärarhandledning och samundervisning i skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Sundqvist, C., von Ahlefeld Nisser, D. & Ström, K. (2014). Consultation in special needs education in Sweden and Finland: a comparative approach. *European Journal of Special Needs Education*. 2011)

Tack för att du lyssnat 😊

